

«ΔΕΝ ΦΤΑΙΝΕ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΡΟΥΣΦΕΤΙΑ!»

Άλλοι τον θεωρούν «ηγετική φυσιογνωμία του 2000». Άλλοι πιστεύουν ότι πρόκειται, απλώς, για ένα καλά «μακιγιαρισμένο πρόσωπο» του ΠΑΣΟΚ. Ο ίδιος δηλώνει «καθηγητής της Παντείου» και «ρεαλιστής». Τίποτε άλλο... Ο Κώστας Σημίτης μιλάει σήμερα στο «ΕΝΑ» για τις εκλογές και την πόλωση, το σκάνδαλο Κοσκωτά και τη Δημοκρατία, τα ρουσφέτια και την κάθαρση. Ας βγάλουμε μόνοι μας, λοιπόν, τα συμπεράσματά μας...

της Άννας Μιχαλιτσιάνου
Φωτ.: Τ. Παυλίδης

Διακριτικά και σιωπηλά έφτασε στο λιμάνι του Πειραιά. Μπεζ κοστούμι, ροζ παστέλ πουκάμισο, μπροντό γραβάτα. Εννέα παρά τέταρτο, Σάββατο πρωί, ο Κώστας Σημίτης περιμένει υπομονετικά στην ουρά του Flying, για να «πετάξει» ως την Αίγινα. Η σκέψη ότι είμαστε αντιμέτωποι με μια «άλλη μορφή εξουσίας» γεννιέται αναπόφευκτα. Πού είναι η παραδοσιακή εικόνα της πολιτικής υπεροψίας, ο υποψήφιος βουλευτής που μπαίνει πάντα καθυστερημένος χαιρετώντας με πλατιές κινήσεις τα πλήθη; Πού είναι εκείνη η γνωστή φιγούρα του «παράγοντα εξελίξεων»; Η παρουσία του Κώστα Σημίτη στην προκυμαία δεν προκαλεί σε τίποτα το σαββατιάτικο πρωινό των εκδρομικών. Τον ακολουθούμε, ενώ τα πρώτα ερωτήματα, οι πρώτες αντιρρήσεις αναπηδούν σιωπηλά. Είναι πράγματι τόσο σεμνός;

Με βήμα ταχύ και νευρώδες θα προχωρήσει στην προκυμαία της Αίγινας. Στο καφενείο της παραλίας τον περιμένουν φίλοι. Ο κόσμος τον καλημερίζει, του εύχεται «με τη νίκη». Άλλοι είναι πιο βέβαιοι: «Έχουμε κίδλας νικήσει», φωνάζουν. Ο πρωινός καφές δεν καθυστερεί να πάρει προεκλογικό χαρακτήρα. Απαντά στα παράπονα, χαμο-

γελά στα αιτήματα - ρουσφέτια.

— *Λοιπόν, τι θα κάνετε; Δεν θα υποσχεθείτε μερικά ρουσφέτια;*

— Δεν φτάνει οι άνθρωποι που ζητούν διορισμούς και προσωπικές εξυπηρετήσεις.

Όταν μια διοίκηση δεν εφαρμόζει αντικειμενικές διαδικασίες για το διορισμό των προσώπων, τι μπορεί να κάνει ο πολίτης; Καταφεύγει στο ρουσφέτι. Το καθεστώς αυτό οφείλεται στη συντεχνιακή νοοτροπία, που επικρατεί χρόνια τώρα και, εν μέρει, εκφράζει μια πραγματικότητα. Δεν φταίει λοιπόν ο ψηφοφόρος. Φταίει το σύστημα.

Οι βαθιά δημοκρατικές πεποιθήσεις του πατέρα του, γενικού διοικητή της Ρούμελης στην κυβέρνηση του Βουνού και συνεργάτη του Άρη Βελουχιώτη, θα επιδράσουν αποφασιστικά στο νέο Σημίτη. Μόλις τελειώνει τις νομικές σπουδές στη Γερμανία και τις οικονομικές στο Λονδίνο, ιδρύει τον πολιτικό όμιλο «Αλέξανδρος Παπαναστασιού». Το '71 γίνεται καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Γκίσεν και το '77 στην Πάντιο. Κινηγημένος στην περίοδο της χούντας διαφεύγει στο εξωτερικό. Γίνεται μέλος του ΠΑΚ και του Εθνικού Συμβουλίου του. Συνιδρυτής του ΠΑΣΟΚ, συμμετέχει στη διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου. Μέ-

λος της Κεντρικής Επιτροπής όλα αυτά τα χρόνια και επανειλημμένα του Εκτελεστικού Γραφείου, διαβάζει το 1979 σε εφημερίδα ότι «έχει παραιτηθεί από μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου»...

Το 1981 ενώ του δίνεται «πράσινο φως» για την υποψηφιότητά του στην Α΄ περιφέρεια της Αθήνας, ενώ ετοιμάζεται για τον αγώνα και νοικιάζει γραφείο, δεν διαβάζει τελικά το όνομά του στις λίστες... Το 1985 κατέβηκε υποψήφιος στην Α΄ περιφέρεια του Πειραιά επικεφαλής του ψηφοδέλιου του ΠΑΣΟΚ, όπως ακριβώς και σ' αυτές τις εκλογές.

«Αρκετές φορές έχω βρεθεί στη θέση της μειοψηφίας και η υποβολή της παραίτησής μου δεν είναι κάτι ασυνήθιστο. Νομίζω πως πρέπει να αποτολμά κανείς τέτοιες κινήσεις, εάν κρίνει ότι το θέμα είναι ιδιαίτερα σημαντικό, όποιο κι αν είναι το τίμημα».

Αρνήθηκε τη συμμετοχή του σε ανασχηματισμούς παρά το γεγονός ότι στον τελευταίο, του είχαν προταθεί τα υπουργεία Παιδείας και Προεδρίας. Οι επιφυλάξεις του για μια άλλη πολιτική στην κυβέρνηση και το Κίνημα καθόριζαν τις αρνήσεις του.

Η σύμπτωση θέλησε, στο αριστερό πεζοδρόμιο ενός στενού δρόμου της Αίγινας,

να βρεθεί μπροστά στα Γραφεία του Συνσπισμού της Αριστεράς. Προχώρησε προς την είσοδο. Καλημέρισε τους ανθρώπους που ήταν συγκεντρωμένοι και δέχτηκε με απόλυτη ηρεμία την επιθετική ερώτηση.

— *Γιατί και εσείς, κύριε Σημίτη, ψηφίσατε τον κουτσό νόμο;*

— Πρέπει να σας πω ότι δεν συμμετείχα στη Βουλή που ψήφισε αυτό το νόμο. Καθώς ακόμη, κι ότι ανήκω σε ένα κόμμα και υπακούω στην κομματική πειθαρχία.

Η συζήτηση γύρω από το σκάνδαλο Κοσκωτά μονοπωλεί τη συνάντηση. Εγκαταλείποντας το στέκι του Συνσπισμού, ζητά να μου πει «ποιο θεωρεί το πλέον αδύνατο σημείο αυτής της εκλογικής μάχης».

— Το πιο αδύνατο σημείο; Νομίζω ότι η προσοχή του κόσμου στρέφεται γύρω από το σκάνδαλο Κοσκωτά, ενώ υπάρχουν πολύ σημαντικά προβλήματα. Η Παιδεία, η Δημόσια Διοίκηση, οι επιπτώσεις από την όλη και στενότερη σύνδεση της χώρας με το εξωτερικό, τα οικονομικά προβλήματα, ένας τομέας που πρέπει να παρθούν σκληρές αποφάσεις. Τα θέματα αυτά δεν μοιάζει να απασχολούν το εκλογικό σώμα.

Δύσκολο πρόβλημα ο λαϊκισμός. Η ελληνική κοινωνία είναι πολυδιασπασμένη και εύκολα παρασύρεται από λαϊκιστικά συνθήματα. Η αντιπαράθεση συμβόλων και συνθημάτων ενισχύει αυτές τις τάσεις. Το ίδιο συμβαίνει με την πρακτική που εστιάζεται στην αποσπασματική ικανοποίηση των άμεσων αιτημάτων. Ο λαϊκισμός χειραγωγεί προωθώντας μια αντίληψη ισότητας που δεν υπολογίζει αξιοκρατικές ιεραρχίες.

Στη Σουβάλα το πρόβλημα του λιμανιού είναι κυρίαρχο. Το ζήτημα, όμως, έχει λυθεί από την κυβέρνηση και ο Κώστας Σημίτης το ανακοινώνει: «Στις 24 Μαΐου θα κηρυχθεί διαγωνισμός». Τον κοιτούν λοξά. Μοιάζει να μην τον πιστεύουν. Πρόκειται για θέμα που χρονίζει. Αυτός επιμένει. Εξηγεί χωρίς να φωνασκεί, με μια σεμνότητα ανεπίτρεπτη, δεδομένου ότι το πρόβλημα έχει πλέον λυθεί. Διατυπώνω το αρχικό ερώτημα φωναχτά.

— *Γιατί εμφανίζεστε τόσο σεμνός;*

— Δεν εμφανίζομαι, έτσι είμαι. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να είναι κανείς υπερβολικός και έντονος. Μου αρέσει το μέτρο».

Μετά τη Σουβάλα θα επισκεφθεί την Κυψέλη. Στο μεταξύ, υπάρχει κάποιο κενό. Ευκαιρία να κατανοήσουμε καλύτερα τον καθηγητή της Παντείου. Και πρώην υπουργό, όπως του αρέσει να υπογραμμίζει.

— *Είμαστε στην αιχμή της προεκλογικής περιόδου και δεν παρατήρησα κανένα «χάδι» προς τον Έλληνα ψηφοφόρο, παρά το γεγονός ότι υπάρχει σταυρός προτίμησης.*

“Εγώ δεν πιστεύω ότι η Δεξιά θέλει και επιδιώκει μια κοινωνία πιο δημοκρατική. Η όλη δομή, ο όλος τρόπος λειτουργίας της συντηρητικής παράταξης βασίζεται σε μια κοινωνία που είναι πιο αυταρχική.”

— Σε κάθε συνάντησή μου με τους ψηφοφόρους, αλλά και στις συνεντεύξεις που δίνω, προσπαθώ να αναλύσω ορισμένα φαινόμενα της ελληνικής κοινωνικής ζωής για να θίξω και τα υπαρκτά προβλήματα. Θέλω να γίνει κατανοητό ότι τα προβλήματα που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στον τόπο δεν οφείλονται σε ορισμένα πρόσωπα ή σε κάποιους κακούς, αλλά κυρίως είναι προβλήματα που προκύπτουν από την κοινωνική οργάνωση και τον τρόπο που λειτουργεί η πολιτεία. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο επισημαίνω μια σειρά δυσάρεστα φαινόμενα που πρέπει να ξέρουμε όλοι μας, αν θέλουμε να τα ξεπεράσουμε. Συχνά οι πολιτικές αναλύσεις εξαντλούνται σε επιφανειακές περιγραφές, σε αντιπαραθέσεις σχημάτων, στην παρουσίαση ψευδοπροβλημάτων και πρέπει να ψάχνουμε κάτω από την επιφάνεια.

Ε, κάτω από την επιφάνεια είναι, δυστυχώς, πάρα πολλές συνήθειες και τρόποι συμπεριφοράς τους οποίους ασπαζόμαστε όλοι, ή τρόποι ζωής τους οποίους δεχόμαστε και εφαρμόζουμε. Αυτά πρέπει να ξεπεράσουμε. Εκεί οφείλουμε να συγκεντρώσουμε την προσοχή μας.

— *Σε μια στιγμή, όμως, που τα πάθη οξύνονται και οι φανατισμοί εντείνονται, η δική σας η στάση και ο τρόπος που κάνετε την προεκλογική εκστρατεία, σας ευνοεί;*

— Νομίζω ότι υπάρχει πάρα πολύς κόσμος ο οποίος εκτιμάει μια πιο ψύχραιμη αντιμετώπιση, ακόμα και σε μια τέτοια κατάσταση. Δηλαδή, απαιτεί μια εξήγηση. Αναζητά τα «γιατί». Βέβαια, σε έναν εκλογικό αγώνα — το δέχομαι — χρειάζεται και κάποιο πάθος, ενθουσιασμός και συνθήματα. Όταν

πιο δημοκρατική. Η όλη δομή, ο όλος τρόπος λειτουργίας της συντηρητικής παράταξης βασίζεται σε μια κοινωνία που είναι πιο αυταρχική. Η αντίληψη αυτή θέλει την κοινωνία πιο πειθαρχημένη, περιορισμένο το διάλογο, περιορισμένα τα πρόσωπα τα οποία επιλέγουν. Μια αντίληψη που επιβάλλει διαδικασίες με δικλίδες ασφαλείας για να ελέγχονται οι αποφάσεις. Το σύνθημα του εκδημοκρατισμού δεν ανταποκρίνεται καθόλου στις πραγματικές προθέσεις της Νέας Δημοκρατίας. Όσον αφορά δε την κάθαρση, μπορώ να πω ότι πολλά από τα σημερινά φαινόμενα της πολιτικής ζωής οφείλονται σε νοοτροπίες και στάσεις τις οποίες καλλιέργησε η Δεξιά. Επειδή, επί πάρα πολλά χρόνια δεν υπήρχε τόσο αυστηρή σχέση ανάμεσα στην πολιτική και το χρήμα. Επειδή δεν υπήρχε μια αυστηρή αντίληψη για την ηθική στην πολιτική.

— Πάντως, πρέπει να ομολογήσουμε ότι η Δεξιά τα τελευταία χρόνια κατάφερε να ανανεώσει το πρόσωπό της, να εμφανίσει ένα άλλο πρόσωπο...

Η Δεξιά το 1981 έχασε τις εκλογές και βρέθηκε στο τέλος μιας περιόδου. Για να αναπτύξει τις δυνάμεις της, έπρεπε να παρουσιάσει πράγματι κάτι καινούριο. Έκανε, λοιπόν, μια οργανωτική προσπάθεια και μία, χωρίς αποτέλεσμα θα έλεγα, προγραμματική. Την οργανωτική την επέβαλαν και οι καιροί. Δεν μπορούσε να είναι μονάχα ένα κόμμα προυχόντων. Η προγραμματική ήταν επίσης αναγκαία, γιατί ο κόσμος θέλει ν' ακούσει συγκεκριμένες θέσεις. Στο θέμα, όμως, του προγράμματος, δεν έχει να προσφέρει κάτι ουσιαστικά καινούριο. Το ΠΑΣΟΚ από την άλλη μεριά, από το '81 έχει εφαρμόσει στην Ελλάδα μια διαφορετική πολιτική από τις προηγούμενες κυβερνήσεις. Μέσα στη διάρκεια της οκταετίας που πέρασε, έχει προχωρήσει σε πολλές νέες κατευθύνσεις. Το πρόβλημα είναι ότι πρέπει όλη αυτή την εμπειρία την οποία έχει αποκτήσει ως σήμερα, να την καταγράψει. Πρέπει να αναλύσει τις εξελίξεις από τότε που ανέλαβε την εξουσία και να προσπαθήσει να κάνει μια νέα σύνθεση. Αυτή είναι μια διαδικασία που θα έπρεπε να έχει αρχίσει εδώ και καιρό. Έχει σημαντικά καθυστερήσει, αλλά οπωσδήποτε θα γίνει.

— Έχετε μιλήσει για συλλογικές ηγεσίες. Έχετε πει πως τέλειωσε η εποχή των χαρισματικών ηγετών. Τι ακριβώς εννοείτε;

— Η ελληνική πολιτική ζωή έχει περάσει διάφορες φάσεις εξέλιξης. Από το 1974 και μετά έχουμε αρχίσει στην Ελλάδα να διαθέτουμε κόμματα, τα οποία πια υπακούουν σε ορισμένες αρχές οργάνωσης, με όργανα και συλλογικές διαδικασίες. Στην αρχή, βέ-

βαια, επειδή δεν υπήρχαν εμπειρίες και παράδοση, οι συλλογικές αυτές διαδικασίες δεν μπορούσαν να λειτουργήσουν. Αυτή τη στιγμή, και το ΠΑΣΟΚ και η Ν.Δ., αλλά κυρίως το ΠΑΣΟΚ, έχουν αρκετά χρόνια εμπειρίας γύρω από τον τρόπο που πρέπει να λειτουργεί ένα κόμμα, και γι' αυτό είναι καιρός, πιστεύω, τα όργανα να αρχίσουν να κινούνται πιο συλλογικά. Δεν αρνούμαι την ηγετική φυσιογνωμία. Αλλά πιστεύω ότι και οι ηγετικές φυσιογνωμίες όταν έχουν δίπλα τους ή συνεργάζονται και συνδιαλέγονται με όργανα που είναι αποτελεσματικά από άποψη που σκέπτονται και συνεισφέρουν τις δικές τους εμπειρίες, μπορούν πολύ καλύτερα να χαράξουν πολιτική. Βέβαια, το ΠΑΣΟΚ είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση. Γιατί το ΠΑΣΟΚ έχει έναν ηγέτη ο οποίος αποτελεί, πραγματικά, χαρισματικό πρόσωπο και είναι εκείνος που το δημιούργησε. Αυτή τη στιγμή μιλώ για την κατεύθυνση που πρέπει να πάρει η εξέλιξη της κομματικής ζωής και λειτουργίας.

— Σας φοβίζει κάτι στη φάση αυτή;

— Με φοβίζει η πιθανότητα να υπάρχει ακόμη μεγαλύτερη όξυνση, ακόμη μεγαλύτερη ένταση ανάμεσα στα κόμματα, κάτι που θα παρεμποδίσει τις διεργασίες για κοινή αντιμετώπιση προβλημάτων. Διεργασίες που είναι απολύτως απαραίτητες, γιατί πολλά από τα προβλήματα δεν μπορούν να λυθούν από ένα κόμμα μόνο, όση δύναμη κι αν έχει στη Βουλή.

— Πόσο ρεαλιστής είστε κύριε Σημίτη;

— Πιστεύω ότι στην πολιτική μου προσπάθεια είμαι αρκετά ρεαλιστής. Νομίζω ότι υπολογίζω, αρκετά καλά, ποιες είναι οι δυνάμεις που βρίσκονται στον πολιτικό αγώνα, ποιες οι επιδιώξεις, και ποια η δυνατότητα αποτελεσματικότητάς τους. Παλιά, είχα διαφωνήσει με αρκετούς συντρόφους μου, και εννώνω και πριν τη δημιουργία του ΠΑΣΟΚ, για τον τρόπο της αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης της χούντας και της προχουντικής κατάστασης. Τότε μερικοί πίστευαν ότι πρέπει να δημιουργήσουμε μια νέα προσπάθεια. Εγώ ήμουν πάντα της γνώμης ότι χρειάζεται όσοι έχουν απόψεις για την Αλλαγή, όσοι θέλουν να αλλάξουν κάτι, να προσπαθήσουν να ενταχθούν σε ευρύτερα ρεύματα, να εκμεταλλευτούν τη ριζοσπαστικοποίηση που υπήρχε τότε και υπάρχει σε έναν ορισμένο βαθμό ακόμη και σήμερα, για να κατευθύνουν αυτό το Κίνημα, που δεν έχει πάντα ξεκάθαρο στόχο, προς τη σωστή κατεύθυνση. Αυτό σημαίνει πολλές φορές συμβιβασμούς, υποχωρήσεις και συμφωνίες, σημαίνει ότι θα κάνεις υπομονή και έχω κάνει αρκετή υπομονή πολλές φορές. Ξέρω τι σημαίνει να κάνεις υπομονή. Γιατί να κάνεις έναν αγώνα πολλές φορές με σύστημα και συνέπεια, πιστεύω ότι γρήγορα ή αργά δικαιώνεται. Το χαρακτηρισμό λοιπόν του ρεαλιστή θα τον αναγνώριζα. ▲

είναι ανάγκη, τα χρησιμοποιώ και αυτά (γυλάει). Αλλά δεν πρέπει μόνο τα συνθήματα και ο ενθουσιασμός να σφραγίσουν τον αγώνα αυτό. Η εκλογική περίοδος είναι μια περίοδος όπου δίνει πολλές αφορμές για να προωθήσεις την κατανόηση του κόσμου γύρω από προβλήματα. Πρέπει να εκμεταλλευτείς, λοιπόν, αυτή την ευκαιρία.

Εάν δεν περάσεις το διάστημα αυτό τις απόψεις σου, μετά δεν ακούγονται τόσο εύκολα. Πάντως, αυτές τις στιγμές θα πρέπει κανείς να βρίσκει το μέτρο μεταξύ πάθους και ανάλυσης.

— Γύρω από ποιον άξονα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να δοθεί η μάχη αυτή;

— Το κεντρικό μοτίβο γύρω από το οποίο θα έπρεπε να γίνει η προεκλογική εκστρατεία είναι: ποια η δυνατότητα επιλογής που έχει ο ψηφοφόρος. Η επιλογή της Ν.Δ. είναι λάθος, γιατί σημαίνει οπισθοδρόμηση.

— Μα υπόσχεται κάθαρση και εκδημοκρατισμό...

— Απορώ! Γιατί η κάθαρση δεν είναι σύνθημα μόνο της Δεξιάς. Η κάθαρση πρέπει να είναι και σύνθημα του ΠΑΣΟΚ. Όσο για τον εκδημοκρατισμό, είναι από τα κύρια συνθήματα του ΠΑΣΟΚ. Εγώ δεν πιστεύω ότι η Δεξιά θέλει και επιδιώκει μια κοινωνία